

Ders : 243**Konu : Kıyâmet**

KIYÂMET

Kıyâmet kelimesi “kalkmak, dikilip ayakta durmak” manasındaki kıyam kökünden isim veya masdar olup, “dirilip mezarından kalkma, Allah’ın huzurunda durma” yahut “bu olayın başlangıcını teşkil eden değişikliğin vuku bulması” anlamına gelir.¹

Dinî bir terim olarak kıyâmet; Yüce Allah’ın ezelde takdir ettiği zaman gelince, dünyadaki bütün canlıların ölmeleri, sonra bütün ölülerin Allah tarafından diriltilmeleri, mahşer yerinde toplanmaları, hesaba çekilmeleri ve dünyadaki işlerinin karşılıklarının verilmesi demektir.²

Kur’an’da kıyamet kelimesine çok yakın bir muhtevada kullanılan âhiret -beş yerdeki farklı kullanılışı hariç- 110 yerde geçmekte, yirmi altı âyette “el-yevmü’l-âhir” terkihiyle yer almaktadır. İslâm inancının temel esaslarından biri olan kıyamet veya âhiret konusu sayısı yüzleri aşan âyetlerde ve müstakil sûrelerde ele alınmıştır.

Kur’ân-ı Kerîm’de zaman zarfı olan “yevme”, “yevmeizin” kelimeleriyle oluşup kıyâmeti tasvir eden ayetlerin sayısı 400’e yakındır. Bunların yetmişi “yevmü’l-kıyâme” şeklindedir.³

Kıyamet, İsrâfil (as)’ın Sûr’a üflemesiyle kopacaktır. Sûr’a ikinci defa üflenince de, ruhlar cesetlerine dönerek diriliş meydana gelir.

Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ فِي نَارٍ يَنْظُرُونَ

“Sûr’a üflenince, Allah’ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince, bir de ne göresin, onlar ayağa kalkmış bakıyorlar!”⁴

İki türlü kıyâmet vardır. Bunlar küçük ve büyük kıyamettir. Küçük kıyâmet ölümdür. Büyük kıyâmet ise İsrâfil (as)’ın ilk sûr’a üfmesiyle kopacak olan kıyamettir.

¹ Müfredât, Râgıb el-İsfahânî, C.2, sh.414

² DİB Dinî Kavramlar Sözlüğü, Sh.378

³ TDV İslam Ansiklopedisi, C. 25, shf. 517-518

⁴ Zümer, 39/68

Her insanın kıyameti kendi ölümüyle başlar. Ölüm, insan hayatının en mühim olayıdır. Kulluk ve imtihan için yaratılmış olan insanoğlunun imtihan müddetinin sona ermesi ölümle noktlanır.

İnsanoğlu dünya hayatında yaşadıklarının ve yaptıklarının karşılığını görmeye başlar. Ölüm, gerçekleri görmek üzere, imtihan uykusundan gerçek uyanıştır.

Ölüm; bir yok oluş değil, fânî âlemden bâkî âleme geçiş kapısıdır. Ömür, ebedî hayatın kazanılması için verilen bir mühlettir.

*“Baharı beklerken, saçlarıma ak düştü,
Ömür takviminden, her gün bir yaprak düştü!
Şu fani dünyada benim payıma,
Bir mezar taşı, bir avuç toprak düştü!”*
(Z. Gül)

Kur’ân-ı Kerîm’de; bile bile küfür ve inkâr yolunu tutanlar, zulmedenler, Müslüman topluma karşı kin besleyip dinî hayat alanında çifte şahsiyet ortaya koyanların ölüm hallerinin elem verici olacağı ifade edilir:

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَقَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

“Melekler yüzlerine ve arkalarına vurarak ve «Tadın yakıcı cehennem azabını» (diyerek) o kâfirlerin canlarını alırken onları bir görseydin!”⁵

الَّذِينَ تَتَوَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقُوا السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلَىٰ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“Kendilerine haksızlık ederlerken meleklerin canlarını aldıkları kimseler: Biz hiçbir kötülük yapmıyorduk, diyerek teslim olurlar.

(Melekler onlara şöyle der:) “Hayır, Allah, sizin yaptıklarınızı elbette çok iyi bilendir.”⁶

فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَذْبَارَهُمْ

“Ya melekler onların yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alırken durumları nasıl olacak!”⁷

Dünyada iman edip dürüst davrananların kendilerine esenlik dileyen melekler tarafından karşılanacağı, hiçbir korku ve üzüntüye kapılmadan hak ettikleri cennet mutluluğuyla sevinmelerinin kendilerine telkin edileceği haber verilir. Melekler onların dünyada ve âhirette dostları olduklarını,

⁵ Enfâl, 8/50

⁶ Nahl 16/28

⁷ Muhammed 47/27

hizmetlerine hazır bulunduklarını ifade edecek, gafûr ve rahîm olan Allah'ın sayısız ikramına mazhar kılınacaklarını belirteceklerdir.⁸

الَّذِينَ تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“(Onlar,) meleklerin, «Size selâm olsun. Yapmış olduğunuz (iyi) işlere karşılık cennete girin» diyerek tertemiz olarak canlarını aldıkları kimselerdir.”⁹

تَحْنُ أُولَئِكَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهُى أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ

“Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarıyız. Gafûr ve Rahîm olan Allah'ın ikramı olarak orada sizin için canlarınızın çektiği her şey var ve istediğiniz her şey orada sizin için hazırdır.”¹⁰

Rasûlullah (sav) de, ibret alınsın ve Dünyaya olan boş ve fani hevesler peşinde koşulmasın diye

ölümün tefekkür edilmesini, sıkça hatırlanmasını tavsiye ederek şöyle buyurmuştur:

اَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَٰذِهِ اللَّذَّةِ

“Zevkleri bıçak gibi keseni-ölümü- çok hatırlayın.”¹¹

Ayrıca, ölümün temenni edilmemesini tavsiye etmiş ve yaşamanın mümine hayır getireceğini belirtmiş;

لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ لِصُرِّ تَرَكَّ بِهِ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ مَتَمَنِّيًّا فَلْيَقُلْ: اَللّٰهُمَّ اَخِيْنِيْ مَا كَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِّيْ وَتَوَفَّنِيْ اِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّيْ

“Sizden biriniz başına gelen bir zarardan dolayı asla ölümü istemesin. İstemekten başka çare yoksa: ‘Allâh’ım, banim için yaşamak hayırlı ise beni yaşat, ölüm daha hayırlı ise beni öldür!’ desin.”¹² buyurmuştur.

Yine Rasûlallah (sav), ölümle ilgili şöyle buyurmuştur:

مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا تَدِمَ. إِنْ كَانَ مُحْسِنًا تَدِمَ أَنْ لَا تَكُونَ أَرْدَادًا. وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا تَدِمَ أَنْ لَا تَكُونَ نَزَعٌ

“Ölüp de pişman olmayan yoktur, mutlaka herkes nedamet duyar: İyi yolda olan hayrını daha çok artırmadığı için pişman olur, nedamet duyar. Kötü yolda olan da nefsinin kötülükten çekip almadığına pişman olur, nedamet duyar.”¹³

Yüce Allah, dünya hayatının sona ereceğini, büyük kıyametin meydana geleceğini bir çok âyette bildirmiştir. Bir âyette:

⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, C. 25, sh.518

⁹ Nahl 16/32

¹⁰ Fussilet 41/31-32

¹¹ Tirmizî, Zühd 4; Nesâî, Cenâiz 3; İbn Mâce, Zühd 31

¹² Buhârî, Da'avât, 30; Müslim, Zikir, 4

¹³ Tirmizî, Zühd 59

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ* يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُذْهِلُ كُلُّ مَرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَمَا هُمْ بِسُكَارَىٰ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

“Ey İnsanlar, Rabbiniz(in azabından) sakının. Çünkü o saat (kıyamet)in zelzelesi büyük bir şeydir. (gebe kadın) yükünü (çocuğunu) düşürür. İnsanları sarhoş olmuş gibi görürsün.

Halbuki onlar sarhoş değildirler. Fakat Allah’ın azabı çok çetindir.”¹⁴ buyurulmaktadır.

Diğer bir ayette ise şöyle buyrulur:

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَفَرَتْ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ* عَلِمْتَ نَفْسُ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

“Gök yarıldığı zaman, yıldızlar dağılıp döküldüğü zaman, denizler fışkırtıldığı zaman, kabirler altüst edildiği zaman, herkes önündeki ve arkasındaki şeyleri bilecektir.”¹⁵

Kıyametin ne zaman kopacağını ancak Allah bilir. Allah’tan başka hiç kimse, kıyametin ne zaman kopacağını bilemez. Kur’ân-ı Kerîm’de: “Kıyametin ne zaman kopacağından sana sorarlar. De ki:

“Onun emri ancak Rabbinin katındadır. Onun vaktini kendisinden başkası açıklayamaz...”¹⁶

buyurulmaktadır.

لَا أَقْسِمُ بِبَيْتِ الْقِيَامَةِ وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ* أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ* بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ* بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ* يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ* فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ* وَخَسَفَ الْقَمَرُ* وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ* يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَقَرُ* كَلَّا لَا وَزَرَ* إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ* يُتَبَّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ* بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ* وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ

“Kıyamet gününe yemin ederim. Kendini kınayan (pişmanlık duyan) nefse yemin ederim (diriltip hesaba çekileceksiniz). İnsan, kendisinin kemiklerini bir araya toplayamayacağı-mızı mı sanır? Evet, bizim, onun parmak uçlarını bile aynen eski haline getirmeye gücümüz yeter. Fakat insan önündekini (kıyameti) yalanlamak ister. «Kıyamet günü ne zamanmış?» diye sorar. İşte, göz kamaştığı, ay tutulduğu, güneşle ay bir araya getirildiği zaman! İşte, göz kamaştığı, ay tutulduğu, güneşle ay bir araya getirildiği zaman! İşte, göz kamaştığı, ay tutulduğu, güneşle ay bir araya getirildiği zaman! O gün insan, «Kaçacak yer neresi!» diyecektir. Hayır, hayır! (Kaçıp) sığınacak yer yoktur! O gün varıp durulacak yer, sadece Rabbinin huzurudur. O gün insana, ileri götürdüğü ve geri bıraktığı ne varsa bildirilir. Artık insan, kendi kendinin şahididir. İsterse özürlerini sayıp döksün.”¹⁷

Öyleyse Müslüman için önemli olan kıyametin ne zaman kopacağını bilmek değil, onun kopmasıyla başlayacak olan ebedi hayata gerektiği şekilde hazırlanmaktır.

¹⁴ Hacc, 22/1-2

¹⁵ İnfitar, 82/1-5

¹⁶ A’raf, 7/187

¹⁷ Kiyâme, 75/1-15

Rabbimiz şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah’tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”¹⁸

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!”¹⁹

“Mal, hayatın rahatlığı içindir. Hayat, mal toplamak için değildir.

Akıllı bir adama sordular: ‘Bahtiyar kimdir? Bedbaht kimdir?’

‘Bahtiyar, yiyip ekendir’ dedi. Bedbaht da, ölüp bırakmış olan.”

(Şeyh Sadi-i Şirazi)

“Ölüm tetikte, ömür kafeste,

Bütün marifet, en son nefeste...

Hayat bir çizgidir, silinir bir gün,

Ecel geldiğinde bilinir bir gün...”

(A. Kadir İnaltekin)

Alınacak Dersler:

1. Hayat da, ölüm de imtihan için yaratılmıştır. İnsan, ömrünü bu imtihanı kazanabilecek şekilde geçirmelidir.
2. İnsan; nasıl yaşarsa öyle ölür, nasıl ölürse öyle dirilir, nasıl dirilirse öyle haşredilir. Mümin olarak yaşamak, mü’min olarak ölmek ve mümin olarak haşrolmak asıl gaye olmalıdır.
3. Kıyametin ne zaman kopacağını Allah’tan başka kimse bilmez; bilemez.

Not: Bu hafta;

1. Bu dersi bir grup arkadaşımızla da işleyelim.
2. Kıyâme suresi 1-15. ayetlerinin tefsirini okuyalım.
3. Rasûlullah (sav)’in tavsiyesine uyarak ölümü tefekkür edelim.

¹⁸ Haşr, 59/18

¹⁹ Ankebût, 29/64